

Samenvatting

Dossier 22210049

Feitenonderzoek

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Dit document betreft een samenvatting van de rapportage van het feitenonderzoek dat in opdracht van het Presidium en de (voormalig) Griffier is uitgevoerd naar aanleiding van signalen die zijn beschreven in twee anonieme brieven die het Presidium van de Tweede Kamer heeft ontvangen.

1. Aanleiding onderzoek

Op woensdag 19 oktober 2022 hebben de formele opdrachtgevers, het Presidium en de (voormalig) Griffier, Hoffmann gevraagd een feitenonderzoek uit te voeren. Dit naar aanleiding van signalen die zijn beschreven in twee anonieme brieven die het Presidium van de Tweede Kamer op maandag 21 februari 2022 en op woensdag 27 juli 2022 heeft ontvangen, waarin de omgangsvormen binnen de ambtelijke organisatie van de Tweede Kamer aan de orde worden gesteld. De signalen uit de eerste brief hadden betrekking op de resultaten uit een werkbelevingsonderzoek onder medewerkers van de Tweede Kamer in 2018, een vanuit de Tweede Kamer ingesteld onderzoek bij een externe organisatie en het vertrek van drie leidinggevende ambtenaren. De signalen uit de tweede brief richtten zich met name op het vermeend handelen van de voormalig Voorzitter van het Presidium in de periode 2016-2021 (hierna genoemd: de voormalig Voorzitter).

2. Doelstelling van het feitenonderzoek

Doel van het feitenonderzoek was in eerste instantie:

- Vaststellen of hetgeen is beschreven in de twee anonieme brieven daadwerkelijk heeft plaatsgevonden.

Vervolgens is naar aanleiding van een vergadering van de Commissie voor de Werkwijze, door de formele opdrachtgever de doelstelling van het onderzoek verruimd c.q. gepreciseerd met:

- Vaststellen hoe vanuit de werkgever in brede zin, het (voormalig) Presidium, de (voormalig) Griffier en het (voormalig) Managementteam, op de in de anonieme brieven gemelde situaties is gereageerd, met dien verstande dat de onderzoeksopdracht gericht blijft op het uitvoeren van feitenonderzoek ten aanzien van het gestelde in beide anonieme brieven.

Deze onderzoeksvragen zijn uiteindelijk zo opgevat dat het feitenonderzoek diende om onderbouwd vast te kunnen laten stellen of hetgeen is omschreven in de desbetreffende brieven een grondslag vindt in feiten gelet op hetgeen gesprekspartners hebben verklaard. De doelstellingen en reikwijdte van het feitenonderzoek vinden een uitdrukkelijke beperking in hetgeen in de anonieme brieven is gesteld.

Het feitenonderzoek was niet gericht op de vraag hoe betrokkenen situaties hebben beleefd of hoe zij deze situaties kwalificeren. Daarnaast was het feitenonderzoek niet gericht op de vraag welke juridische conclusies over de feiten getrokken kunnen of moeten worden.

Ten tijde van het feitenonderzoek van Hoffmann verrichtte de Universiteit Utrecht in opdracht van de huidige voorzitter van de Tweede Kamer een anoniem 'belevingsonderzoek'. De uitkomsten van het onderzoek van de Universiteit Utrecht zijn niet betrokken in het feitenonderzoek van Hoffmann.

Het feitenonderzoek is gestart op maandag 24 oktober 2022 en werd op dinsdag 1 november 2022 opgeschort, waarna de gedelegeerd opdrachtgevers op woensdag 21 december 2022 zijn aangesteld. In de periode van maandag 24 oktober 2022 tot dinsdag 1 november 2022 is een dossierstudie uitgevoerd. Na de vaststelling van het onderzoeksprotocol op donderdag 16 februari 2023, is op woensdag 1 maart 2023 gestart met het voeren van de gesprekken. Dit heeft geduurd tot en met dinsdag 16 mei 2023. Een laatste aanvullend gesprek vond plaats op vrijdag 25 augustus 2023.

3. Bevindingen

Onderstaande bevindingen zijn gebaseerd op informatie uit de gevoerde gesprekken met de in de anonieme brieven genoemde personen, of personen die aanwezig zijn geweest bij bepaalde in de anonieme brieven genoemde situaties, dan wel de personen die zich op eigen initiatief bij onze onderzoekers en/of de gedelegeerd opdrachtgevers hebben gemeld. Er zijn gesprekken gevoerd met diverse personen van de ambtelijke organisatie met een grote verscheidenheid aan functies, variërend van ondersteunend en operationeel tot leidinggevend, en met enkele gesprekspartners van de politieke organisatie. Tevens zijn er gesprekken gevoerd met een aantal personen van organisaties van buiten de Tweede Kamer. Hoffmann heeft in totaal negentien gesprekspartners gesproken. Daarnaast zijn de bevindingen gebaseerd op informatie die verkregen is van diverse gesprekspartners met onderbouwende documentatie, geraadpleegde openbare stukken op de website van de Tweede Kamer of op internet, en opgevraagde documenten bij de Tweede Kamer. De in de anonieme brieven genoemde incidenten hebben betrekking op verschillende tijdsperiodes, verschillende personen en verschillende functies binnen de ambtelijke organisatie. Dit maakt dat niet alle gesprekspartners over alle incidenten in de twee anonieme brieven konden verklaren. Met de gesprekspartners is inhoudelijk alleen over die situaties gesproken, waar zij zelf bij betrokken zijn geweest of waar zij wetenschap van hebben of konden hebben.

Mede doordat de doelstelling en de reikwijdte van het feitenonderzoek een uitdrukkelijke beperking vinden in hetgeen in de anonieme brieven is gesteld, is het feitenonderzoek beperkt gebleven tot de eerdergenoemde negentien gesprekspartners. Deze gesprekspartners konden verklaren over de in de anonieme brieven genoemde situaties waar zij betrokken bij zijn geweest of waar zij wetenschap van hebben of konden hebben.

Vijf personen die onze onderzoekers uitgenodigd hebben om aan het feitenonderzoek hun medewerking te verlenen, hebben of te kennen gegeven geen medewerking te willen verlenen, of hebben niet gereageerd op uitnodigingen daartoe.

Van de negentien gesprekspartners hebben achttien gesprekspartners aangegeven zich te herkennen, of indien van toepassing, deels te herkennen, in de voor hen relevante situaties zoals beschreven in de anonieme brieven. Eén gesprekspartner verklaarde van mening te zijn dat het feitenonderzoek procedureel gezien niet ingesteld had moeten worden, omdat het anonieme meldingen betreffen.

De voormalig Voorzitter heeft vanaf maart 2023 gelegenheid gekregen om mee te werken aan het onderzoek en om vroegtijdig zaken aan te dragen die in het feitenonderzoek, naar haar mening, betrokken dienen te worden. De voormalig Voorzitter heeft hier geen gebruik van gemaakt. In de periode van maandag 19 september tot en met donderdag 28 september 2023 heeft de voormalig Voorzitter de gelegenheid gekregen om inzage te krijgen in de aan haar beschikbaar te stellen documenten en daarop eventueel een reactie te geven. Daarvan heeft de voormalig Voorzitter geen gebruik gemaakt. Daarnaast is inzage in het concept rapport en de concept samenvatting, en mogelijkheid tot reactie, geboden van donderdag 5 oktober tot en met woensdag 18 oktober 2023. De voormalig Voorzitter heeft hier geen gebruik van gemaakt. Tot slot is gelegenheid geboden om in de periode van woensdag 25 oktober tot en met maandag 30 oktober 2023 de gefinaliseerde samenvatting nogmaals in te kunnen zien en commentaar te leveren op de beoogde openbaarmaking daarvan.

In deze samenvatting worden geen namen en functies genoemd van ambtenaren, leidinggevende ambtenaren of andere personen die in de anonieme brieven worden vermeld. Dit in verband met privacybelangen van de gesprekspartners en/of genoemde personen.

3.1 Vaststellen of hetgeen is beschreven in de twee anonieme brieven daadwerkelijk heeft plaatsgevonden

In de twee anonieme brieven staan zeventien situaties beschreven die betrekking hebben op in ieder geval 24 ambtenaren of leidinggevende ambtenaren van de ambtelijke organisatie en op één persoon van een externe organisatie. Daarbij gaat het om diverse situaties, variërend van het door de voormalig Voorzitter uitsluiten van ambtenaren van besprekingen waar zij horen te zijn, het door haar negeren van (kritische) ambtenaren, het zich mengen in beslissingen die vanuit de ambtelijke organisatie genomen zouden moeten worden, het door haar doen van valse aantijgingen jegens ambtenaren, tot het hanteren van door sommigen als negatief ervaren verbale omgangsvormen.

Van deze situaties worden zestien situaties ondersteund door informatie die de onderzoekers hebben verkregen van de bij die situaties betrokken gesprekspartners, waarbij in sommige gevallen enkele situaties anders zijn verlopen dan in de anonieme brieven is beschreven. Eén situatie die in die anonieme brieven staat beschreven, dat vanwege valse aantijgingen door de voormalig Voorzitter bepaalde ambtenaren zouden zijn ontslagen bij de ambtelijke organisatie, is tijdens het feitenonderzoek niet vastgesteld. Eén voorval, zoals beschreven in de eerste anonieme brief, heeft betrekking op de resultaten uit een werkbelevingsonderzoek onder medewerkers van de Tweede Kamer in 2018.

Hoewel het strikt genomen buiten de orde van het feitenonderzoek valt, verdient het vermelding dat vijftien gesprekspartners verklaarden dat zij de voormalig Voorzitter als een zeer bekwame Kamervoorzitter hebben ervaren, die op momenten attent en betrokken was.

Zeventien gesprekspartners verklaarden dat de voormalig Voorzitter zich structureel mengde in, en beslissingen nam over, de ambtelijke organisatie. Zij refereerden naar de aanbevelingen van het rapport van de Algemene Bestuursdienst (2014), waaruit blijkt dat de Griffier de opdracht zou moeten hebben om in samenwerking met de twee directeuren een agenda te maken voor de doorontwikkeling en professionalisering van de ambtelijke organisatie. In het rapport van de Algemene Bestuursdienst wordt onder andere verwezen naar het Reglement van Orde, waarin staat beschreven wat de taken en de verantwoordelijkheden van de Griffier en het Presidium zijn.

Tien gesprekspartners verklaarden dat de voormalig Voorzitter functionarissen rechtstreeks, in sommige gevallen met stemverheffing, heeft aangesproken. Negen gesprekspartners verklaarden dat zij nadien emotioneel hieronder hebben geleden. De voormalig Voorzitter liet zich, volgens gesprekspartners, niet aanspreken op haar gedrag en bood na incidenten geen excuses aan de betreffende functionarissen aan. Het gedrag dat de voormalig Voorzitter naar deze betreffende functionarissen vertoonde vond, volgens de gesprekspartners, plaats binnen alle lagen van de ambtelijke organisatie.

Uit de gevoerde gesprekken blijkt dat, met betrekking tot enkele situaties, niet al hetgeen in de anonieme brieven hierover is beschreven juist is. Het vertrek bijvoorbeeld van een aantal functionarissen van de ambtelijke organisatie heeft in sommige gevallen te maken gehad met eigen keuzes om de organisatie te verlaten, en niet (alleen), zoals in de anonieme brieven genoemd staat, met gedragingen van en/of het handelen door de voormalig Voorzitter.

Daarnaast blijkt uit de gevoerde gesprekken dat bepaalde functionarissen niet zijn ontslagen, zoals in de anonieme brieven staat beschreven, maar dat deze functionarissen, op uitdrukkelijk verzoek van de voormalig Voorzitter, uit hun functie zijn geplaatst en dat zij via hun leidinggevende een andere functie hebben gekregen.

3.2 Vaststellen hoe vanuit de werkgever op de gemelde situaties is gereageerd

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de vraag hoe vanuit de werkgever, in brede zin het (voormalig) Presidium, de (voormalig) Griffier en het (voormalig) Managementteam, op de in de anonieme brieven gemelde situaties is gereageerd, met dien verstande dat de onderzoeksopdracht gericht blijft op het uitvoeren van feitenonderzoek ten aanzien van het gestelde in beide anonieme brieven.

Een van de betreffende leidinggevende ambtenaren heeft naar aanleiding van ambtelijke signalen met de voormalig Voorzitter een gesprek gevoerd over haar gedragingen en handelingen richting ambtenaren, zoals later ook in de anonieme brieven werd gemeld. Uit de gesprekken blijkt dat de voormalig Voorzitter contact met de betreffende leidinggevende ambtenaar sindsdien zou hebben gemeden. Enige tijd later heeft de betreffende leidinggevende ambtenaar in een brief aan het Presidium kenbaar gemaakt dat hij/zij zijn/haar ontslag indiende vanwege de onwerkbaar situatie met de voormalig Voorzitter. Uit gesprekken bleek dat de voormalig Voorzitter binnen het Presidium aangaf dat disfunctioneren de reden was voor het ontslag, anders dan de betreffende leidinggevende ambtenaar in zijn/haar brief heeft gemeld.

Twee leidinggevende ambtenaren hebben later bij vijf Presidiumleden melding gemaakt dat er voor hen een onwerkbaar situatie was ontstaan met de voormalig Voorzitter. Vervolgens is door hen, samen met de ondervoorzitters van het Presidium, een gesprek met de voormalig Voorzitter gevoerd over de samenwerking tussen de Voorzitter, het Presidium en de ambtelijke organisatie. Van het gesprek is een verslag gemaakt, dat nooit officieel door de voormalig Voorzitter geaccordeerd is, ondanks herhaalde verzoeken daartoe. De reden waarom de voormalig Voorzitter het document niet heeft geaccordeerd is niet bekend geworden. Drie gesprekspartners verklaarden dat er geen opvolging is geweest vanwege de uitbraak van de Coronacrisis begin 2020. Daarnaast eindigde het voorzitterschap van de voormalig Voorzitter in 2021.

De ondernemingsraad heeft in 2019 tot twee keer toe via een nieuwsbrief zijn zorgen geuit over 'het vertrek van vier bestuurders in korte tijd, de onveilige situatie voor medewerkers van de ambtelijke organisatie, het oplopende ziekteverzuim en het vertrek van medewerkers van de ambtelijke organisatie'. Er is een voorstel gekomen om een governance-code op te stellen om de rolverdeling tussen de politieke organisatie en de ambtelijke organisatie te verduidelijken. Uit de gesprekken en een Presidiumverslag bleek dat het Presidium heeft besloten dat er geen governance-code noodzakelijk was. Het is uit de gesprekken en uit het betreffende Presidiumverslag niet bekend geworden wat de overwegingen voor deze beslissing zijn geweest.

Uit de gevoerde gesprekken met drie gesprekspartners in het kader van dit feitenonderzoek, bleek dat tijdens het voorzitterschap van de voormalig Voorzitter meerdere meldingen bij de vertrouwenspersonen van de Tweede Kamer zijn gedaan over zowel de cultuur binnen de ambtelijke organisatie en de Tweede Kamer, als specifiek over het gedrag van de voormalig Voorzitter. De betreffende melders wensten hier, volgens enkele gesprekspartners, geen verder vervolg aan te geven vanwege de angst voor eventuele persoonlijke gevolgen.

In juni 2021 hebben drie vertrouwenspersonen naar onder andere de huidige Voorzitter van het Presidium een brief geschreven over de sociaal onveilige omgeving binnen de ambtelijke organisatie. Naar aanleiding van deze brief heeft de huidige Voorzitter van het Presidium op maandag 21 juni 2021

een onafhankelijk onderzoek toegezegd naar de sociale veiligheid bij de Kamerorganisatie. Dit onderzoek is uitgevoerd door de Universiteit Utrecht.

Almere, 19 oktober 2023

*VERTROUWEN IS GOED,
HOFFMANN IS BETER*